

BEVRIJD, MAAR TOCH BANG

Jan Konst: „In de literatuurwetenschap was geen droog brood te verdienen. Een onzekere tijd.”

FOTO MATTY VAN WIJNBERGEN

Tot nu toe bleef de Verloren Generatie onder de radar, zegt literatuurwetenschapper Jan Konst. Met zijn boek, dat deze week verschijnt, doorbreekt hij de stilte van zijn leeftijdgenoten. En hij stuitte op verrassende parallellen met de twintigers van nu. „Met ons is alles goed gekomen.”

door Marie-Thérèse Roosendaal

Zei Jan Konst thuis u tegen zijn vader en moeder, op de middelbare school in Baarn moest hij de jonge leerkracht bij zijn voornaam noemen. „Arie, was het, en jij en jou. Een schizofrene wereld, want thuis bleef die gezagsverhouding ouders-zoon, en op kritieke momenten was dat zeker niet op ooghoogte.”

Waarheen? In de tijd dat de naoorlogse hoogconjunctuur voorbij was, was de woningnood schrijnend. FOTO ANP/HH

lijke braveriken.”

Sociologen bestempelen hen als de Verloren Generatie, tussen de Protest Generatie en de Stille – naoorlogse – Generatie in. „Omdat we na een relatief welvarende en veilige jeugd de arbeidsmarkt betraden in een tijd dat de naoorlogse hoogconjunctuur voorbij was. De massawerkloosheid liep op tot 10%, de woningnood was schrijnend en met één druk op de bomknop was het gedaan met de wereld.”

De hoogleraar Nederlandse literatuur aan de Freie Universität in Berlijn heeft in colleges altijd ook zijn eigen geschiedenis aangehaald. „Als Neerlandicus in het buitenland vertegenwoordig ik Nederland. Met de blik van een historicus en een socioloog heb ik naar de levens van leeftijdgenoten én van mezelf gekeken. En voor het boek heb ik heel onbescheiden, mezelf als maat der dingen genomen”, zegt hij met verlegen ongemak.

Rijteshuis Kan zo zijn, maar voor het gros van zijn generatiegenoten zal zijn beschrijving van de jaren tussen 1963 en 1983 een feest van herkenning zijn. „Net als bijna iedereen groeide ik op in een slaperige, onpersoonlijke nieuwbouwwijk. Met het rijteshuis was niks mis, voor mijn ouders was het een uitkomst met de vier kinderen die ze binnen vijf jaar hadden gekregen. Ik voelde me er niet thuis, in die buitenwijk was voor ons niets te beleven.”

Hoewel... Op straat voetballen, de leren schoenruzen kaalgetrapt. Pijltjes, gedraaid van de pagina's van de tv-gids, schieten door de beige pvc-buizen die bouwvakkers achterlieten. De grote klassen van dertig, veertig kinderen in noodgebouwtjes, de lauwe schoolmelk van Joris Driepinter. De ruwe vezels van de sisalvloerbedekking, die de tere kinderknietjes kapot schuurden en de schroetjesplafonds. „Doe-het-zelven was in zwang. Dakkapellen!” Jan Konst wist de weg naar de Hubo blind te vinden

en hielp zijn vader altijd. „Nog steeds kan ik een gipswandje aanleggen.” Moeder zat om vier uur te wachten met een pot thee. Dolle Mina's bestreden de seksongelijkheid, huisvrouwen gingen op cursus. Tigerfeet van Mud en Dirty Ol'Man van The Three Degrees op de radio. En door Brel en Piaf dweepten alle moeders met de Franse taal en het chanson. Op vakantie naar Frankrijk was het summum in die jaren. „Mijn moeder had tien kilo zelfgebraden vlees laten inblikken door de slager, omdat hij haar had bang gemaakt dat de karbonaadjes daar een godsvormogen aan

Fransen francs kostten. Doordat die blikken voor de achterbank stonden, had ik geen millimeter beenruimte en eenmaal op de plaats van bestemming stonden alle deksels bol. Zakken aardappels mee, die waanzinnig

bekrompenheid...” Jeugdherinneringen van een vergeten generatie. „Tussen de Protestgeneratie en de Stille Generatie – die van onze ouders – in, vielen we niet op. Maar nu ik er met afstand naar kijk, zie ik dat het wel een bepalende periode is in onze geschiedenis.”

Als eerste in de familie ging hij naar het gymnasium. Arie voor de klas. „Mijn generatie is de eerste die werd opgevoed door hippies, de eerste op wie de 68'ers hun idealen hebben geprojecteerd. Het lukte het einde van autoriteit en verzuiling in. Daarvoor vielen mensen onder de paraplu van het geloof. Vroeg je mijn vader naar zijn identiteit, dan was het antwoord 'katholiek'. Ik moet het antwoord schuldig blijven. Onze tijd was er een van ontzuiling, zelfontplooiing en individualisering. Sociologen noemen de periode tussen je 15' en 25' de formatie-fase. Die bepaalt je persoonlijkheid en iets vaags als een generatiekarakter of -mentaliteit. Mij werd in die jaren ingeprent: jij beslist

'Zakken aardappels mee, die waanzinnige bekrompenheid...'

Knikkeren op straat, wie van de Verloren Generatie is er niet groot mee geworden? FOTO ANP/HH

Op 21 november 1981 protesteerden een half miljoen mensen tegen nucleaire bewapening. „Toen dachten wij ook dat alles een tijd meer had.” FOTO A.P./HH

Opgroeien met werkloosheid, woningnood en dreiging van atoombom

over morele en politieke vragen, jij maakt uit wat goed en fout is, niet de kerk, niet de overheid, niet de baas. En dat heeft het ik-tijdperk ingeluid.” Overpeinst: „Gek eigenlijk, want juist wij waren met zovelen dat we niet uniek waren.”

Lege handen

„Ontzuiling zag je ook in de politiek, in het non-sensensebeleid van Ruud Lubbers van het CDA, Wim Kok van de PvdA had het over ideologische veren afwerpen. Weliswaar was het fijn om bevrijding te voelen, maar dat verregaande realisme was ook een verlies. Zonder vaste waarden en normen stonden we met lege handen.”

In sunderende welvaart en veiligheid groeide de jeugd op. „Totdat ze zelf de arbeidsmarkt opgingen. Nooit eerder was de werkloosheid zo hoog en de woningnood zo nijpend. De rente schoot omhoog, ook mijn ouders kampten met

de hypotheekcrisis. Aan het einde van de jaren zeventig kregen we te maken met Bestek '81, (de sociaaleconomische nota van het kabinet-Van Agt-Wiegel, red.). Bezuïningen!” Lacht: „Volgens mij is dat de rode draad van ons bestaan geworden.”

Rond 1980 zette de recessie in. „Was ik klaar met mijn studie, dacht ik iets be-

reikt te hebben, bleek het het treurigste moment van mijn leven te zijn. Ik kreeg een brief van het arbeidsbureau om te komen praten over de toekomst. 'Ha, er is werk voor mij', dacht ik in mijn onschuld. Mis. Ik kwam terecht in een zaal met 500 lotgenoten en kreeg te horen wat de omscholingstrajecten waren. In de

Wie opgroeide in 1966, toen deze foto werd genomen, werd groot in een tijd van ontzuiling, zelfontplooiing en individualisering. FOTO ANP/HH

literatuurwetenschap was geen droog brood te verdienen. Een onzekere tijd.”

Werkloos was de jonge Jan. „In het begin neeg ik tot lethargie en wilde ik het opgeven. Later ging ik het nachtleven in, feesten met de kelners van Van der Valk.” Tijdens zijn studie had hij daar al een bijbaantje. „Kens per maand droom ik nog dat ik op plateaus Wiener schnitzels rondbreng. Die druk om alles op tijd op tafel te krijgen, koks boos, gasten boos. Zal wel een metafoor zijn voor de deadline.”

Gastronomie

Het succes van de Van der Valk-keten was tekenend voor die jaren. „In 1960 meden vier van de vijf mensen openbare eetgelegenheden, twintig jaar later at nog maar één op de vijf de warme maaltijd uitsluitend thuis. In twintig jaar is de hele gastronomie tot ontwikkeling gekomen.”

Zijn verhaal is een verhaal

van hoop voor de huidige generatie. „Dankzij de democratisering, die spreading van kennis, macht en inkomen is het goed gekomen. Maar we waren ook met weinig tevreden. De opgang van de economie sijpelde door naar de geesteswetenschappen. Ik ben een half jaar werkloos geweest en kreeg toen een goedkope promotiebaan. Sociologen vinden dat de Verloren Generatie niet moet lullen: 25% is gelijk gebleven aan de ouders en 65% heeft een volgende stap op de maatschappelijk ladder gezet. Geen enkele generatie heeft het zo goed gedaan.”

„En nu ben ik ineens een gehate witte man die gedomineerd en geprofiteerd heeft. Schuldig voel ik me niet, nee. Ik kan ermee leven een stapje terug te doen en solidair te zijn met de generatie na ons. Van de koek die ik voor de volle honderd procent heb gehad, kan ik wel een stukje missen.”

En dat terwijl de Verloren

Generatie het ook niet cadeau krijgt. „Wij gaan tien jaar later met pensioen dan de Protest Generatie, met hun vut-regelingen. Maar ik heb kans gekregen en genomen en daar word je een gelukkig mens van.”

Milieu

Konst ziet de parallellen met de huidige generatie. „Ook toen waren het onzekere tijden, waarbij ik wel een graadueel verschil zie. Dit is de eerste generatie die het naar alle waarschijnlijkheid slechter krijgt dan hun ouders. Mijn twee dochters, de oudste is 20, worstelen heel erg met het milieu, zoals wij bang waren voor de bom.” Buttons op, 21 november 1981 was het protest van een half miljoen mensen tegen nucleaire bewapening. „Toen dachten wij ook dat alles geen zin meer had, maar diep van binnen school het besef dat je met heel, heel hard werken, zelf nog iets kon veranderen. En dat is nu wel anders.”

Van je melkgeld kreeg je in de schoolklas een pakje 'witte motor' van Joris Driepinter. FOTO ANP/HH

